

แนวคิดการค้าระหว่างประเทศ

การติดต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีหลายด้านไม่ว่า สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว โดยเฉพาะการติดต่อความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ ในแต่ละประเทศการผลิตสินค้าและบริการไม่สามารถดำเนินการผลิตได้ทั้งหมดหรือผลิตได้แต่ต้องใช้ต้นทุนในการผลิตสูง ดังนั้นเพื่อเกิดประสิทธิภาพสูงสุดของทรัพยากรที่มีจำกัดแต่ละประเทศจะมีการส่งเสริมสนับสนุนในการผลิตสินค้าและบริการที่มีความชำนาญเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ เพื่อการค้าระหว่างประเทศและนำรายได้ที่ใช้จ่ายไปซื้อสินค้าและบริการที่ประเทศผลิตไม่ได้หรือต้นทุนการผลิตสูงมาหมุนเวียนภายในประเทศ

การเปิดประเทศด้วยการค้าระหว่างประเทศมีข้อพิจารณาหลายปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการติดต่อค้าขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศอาจพิจารณาได้ดังนี้¹ ต้นทุนในการผลิตสินค้าและบริการ กล่าวได้ว่าการผลิตสินค้าและบริการต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่มีต้นทุนแตกต่างกันทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ทำให้คุณภาพของสินค้าและบริการไม่เป็นไปตามมาตรฐาน สภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อการผลิตสินค้าและบริการ อาทิเช่น สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ต่อการเพาะปลูกพื้นที่ที่เป็นทะเลทราย ขณะบางประเทศสภาพภูมิอากาศมีฝนตกชุกตลอดปี แห้งแล้ง อากาศหนาวมีหิมะทำให้เกิดความแตกต่างของสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศส่งผลต่อการการผลิตสินค้าและบริการของแต่ละประเทศและความชำนาญการแตกต่างกันอันเนื่องมาต้องปรับความสมดุลให้เหมาะสมต่อสถานการณ์นั้น เช่น ประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่อการเพาะปลูกทำเกษตรกรรม ขณะที่ประเทศแถบตะวันออกกลางมีพื้นที่เป็นทะเลทรายแต่มีพลังงานฟอสซิลใต้พื้นดิน เป็นต้น นอกจากนั้นทักษะความเชี่ยวชาญของคนภายในประเทศก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ กล่าวได้ว่า พฤติกรรมของประชากรแต่ละประเทศมีลักษณะแตกต่างกันอันเนื่องจากหลายปัจจัย อาทิ สภาพภูมิศาสตร์และสภาพภูมิอากาศ เจตคติ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ศาสนา ค่านิยม การศึกษา รวมทั้งนโยบายรัฐบาล เครื่องมือเครื่องจักร ระบบเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น ทำให้เกิดความแตกต่างต่อการค้าระหว่างประเทศ

¹ศรีวงศ์ สุมิตรและสาธิตี วรบัณฑิต, เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 1-3.

ในการพิจารณาเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศในที่นี่จะพิจารณาเพื่ออธิบายเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศที่มีจุดมุ่งหมายอย่างเป็นรูปธรรม โดยแบ่งเป็นประเด็นในการพิจารณาดังนี้
1. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ 2. การชำระเงินระหว่างประเทศ 3. ตลาดเงินตราต่างประเทศ 4. นโยบายและมาตรการกีดกันการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

แนวคิด ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศพัฒนาและได้รับความสนใจจากนักเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะในแถบยุโรปในช่วงศตวรรษที่ 16 มุ่งแสวงหากำไรผลประโยชน์จากการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีทรัพย์สินความมั่งคั่งของประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่ได้รับความนิยมขณะนั้น คือ ทองคำ แร่เงิน เพื่อเป็นการสะสมความมั่งคั่งภายในประเทศและไม่ให้เกิดการรั่วไหลสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนดังกล่าวออกนอกประเทศด้วยการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าและแสวงหาผลกำไรจากประเทศที่เป็นอาณานิคมของตนเองเน้นที่ชาติเป็นสำคัญเพื่อความก้าวหน้ามีความเจริญทางเศรษฐกิจซึ่งแนวคิดนี้ได้พัฒนาเรียกว่า “ลัทธิพาณิชย์นิยม” (Mercantilism)

ครั้นช่วงศตวรรษที่ 18 ก็มีแนวคิดทางการค้าโดยเรียกแนวคิดว่า “ลัทธิฟิซิโอเครต” (Physiocrats) อยู่ในประเทศฝรั่งเศสสืบเนื่องจากสภาพการเมืองเศรษฐกิจของประเทศที่ต้องประสบปัญหาสงครามทำให้เกิดเศรษฐกิจตกต่ำ แนวคิดที่เป็นผู้นำของสำนักฟิซิโอเครต คือ ฟรังซัวส์ เกสเนย์ (Francois Quesnay) ได้เสนอแนวคิดต่อการพัฒนาทางด้านการเมืองเศรษฐกิจว่ารัฐบาลไม่ควรเข้าไปแทรกแซงระบบเศรษฐกิจของเอกชนให้ปล่อยเสรีภาพในการดำรงชีวิตของประชาชนให้มากที่สุดโดยให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้แนวคิดดังกล่าวจัดเป็นเสรีนิยมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดด้วยการไม่แทรกแซงจากภาครัฐบาล โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจทางด้านการเกษตรถือว่าเป็นกิจกรรมเดียวที่สร้างคุณประโยชน์สูงสุดในการผลิตสินค้าและบริการและมองถึงกิจกรรมเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมมีความสำคัญน้อยกว่ากิจกรรมเศรษฐกิจทางการเกษตรซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่ควรและในช่วงศตวรรษเดียวกันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่ประเทศอังกฤษเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมว่าด้วยการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นด้วยเครื่องจักรไอน้ำและมีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบทำให้ประเทศอังกฤษพิจารณาถึงเป้าหมายการผลิตสินค้าและบริการไปค้าขายต่างประเทศในการสร้างความมั่งคั่งของประเทศ รวมทั้งสามารถนำปัจจัยการผลิตที่มีต้นทุนต่ำมาเพิ่มการผลิตและทำให้พัฒนาเป็นแนวคิดที่สำคัญของการค้าเสรี (Laissez-Fair) จากแนวคิดของอดัม สมิท (Adam Smith) ที่มีความเชื่อมั่นระบบเศรษฐกิจการค้าเสรีที่จะทำให้

วันรักษ์ มิ่งมณีนิน, เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 6-8.

เกิดดุลยภาพทางการค้าของประเทศให้เป็นระบบกลไกการตลาดระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย การผลิต การบริโภคก่อให้เกิดประสิทธิภาพด้วยตัวของมันเองทำให้เป็นรากฐานแนวคิดของสำนักที่สำคัญของเศรษฐศาสตร์ต่อมาเรียกว่า “สำนักคลาสสิก” และพัฒนาแนวคิดเรื่อยมา

ในการพิจารณาแนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศเพื่อการอธิบายในที่นี้ พิจารณาถึงแนวคิดแบ่งเป็น 3 แนวคิด คือ แนวคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก(Classic School) แนวคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neo-Classic School) และแนวคิดสมัยใหม่การค้าระหว่างประเทศ (Modern Theory of International Trade)

1.แนวคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก(Classic School) เป็นแนวคิดที่ได้แย่งชิงของแนวคิดสำนักพาณิชย์นิยมเกี่ยวกับเรื่องการค้าและบทบาทของรัฐบาลที่เห็นควรว่าภาครัฐบาลไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือการแทรกแซงใดๆ ทั้งสิ้นควรปล่อยอย่างเสรีให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่อการผลิตสินค้าและบริการเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพเน้นการแข่งขันอย่างเป็นธรรม³ โดยแนวคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกทางการค้าระหว่างประเทศผู้ที่ริเริ่มวางรากฐานมีอยู่หลายท่านแต่ผู้ทรงอิทธิพลความคิดที่สำคัญในที่นี้ประกอบด้วย 3 ท่านคือ อัดัม สมิท (Adam Smith) เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill)

แนวคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดมูลค่า กล่าวคือ ต้นทุนการผลิตหรือมูลค่าผลผลิตย่อมมีมูลค่าแตกต่างกันอันเนื่องมาจากปัจจัยที่สำคัญ คือ แรงงาน ด้วยแนวคิดดังกล่าวเริ่มจากหลักแนวคิดของ อัดัม สมิท (Adam Smith) ที่ได้เสนอหลักการแบ่งงาน (The Principle of Division of Labour) ถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญในการผลิตสินค้าและบริการในการแบ่งขั้นตอนหลายขั้นตอน แรงงานในแต่ละขั้นตอนควรมีความชำนาญในการผลิตสินค้าและบริการให้ได้มากที่สุดทำให้การผลิตของประเทศจะมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นและต้นทุนการผลิตลดลงทำให้เกิดประสิทธิภาพจากการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถ้าใช้ปัจจัยแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการทุกขั้นตอนทำให้ผลผลิตมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับการแบ่งงานกันทำของแรงงานที่มีความชำนาญในแต่ละขั้นตอนการผลิต โดยแนวคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกมีการพัฒนาเป็นทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ ประกอบด้วย ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์ (The Principle of Absolute Advantage) และทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (The Principle of Comparative Advantage)ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าค่าเสียโอกาสคงที่ สามารถอธิบายดังนี้

1.1 ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์ (The Principle of Absolute Advantage) เป็นแนวคิดของอาดัม สมิท (Adam Smith) ว่าด้วยเรื่องการผลิตสินค้าและบริการของประเทศหนึ่งทีผลิตได้มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ภายใต้เงื่อนไขปัจจัยการผลิตเท่ากัน กล่าวคือ เมื่อมีการค้า

³ Salvatore, Dominick. International Economics. 8th ed., (New Jersey: Hermitage Publishing Services, 2004), หน้า 30-37.

ระหว่างประเทศแต่ละประเทศนำสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพการผลิตมาแข่งขันกับประเทศคู่ค้าด้วยการนำสินค้าและบริการเมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าและบริการเดียวกันมีความได้เปรียบเทียบทุกประการจากการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมือนกันก่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางการค้า สมมติว่าประเทศไทยมีการผลิตอ้อยจากการใช้ปัจจัยจากแรงงาน 20 คนต่อพื้นที่ 1 ไร่ในระยะเวลา 1 เดือน ได้ผลผลิต 50 ตัน ขณะที่ประเทศมาเลเซียมีการผลิตอ้อยจากการใช้ปัจจัยจากแรงงาน 20 คนต่อพื้นที่ 1 ไร่ในระยะเวลา 1 เดือน ได้ผลผลิต 35 ตัน เมื่อนำมาเปรียบเทียบการผลิตด้วยปัจจัยการผลิตเท่ากันทั้ง 2 ประเทศ พบว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงสมบูรณ์ (Absolute Advantage) ในการผลิตอ้อยเนื่องจากมีผลผลิตมากกว่าประเทศมาเลเซีย ดังนั้นประเทศไทยจึงส่งเสริมการผลิตอ้อยเพื่อค้าระหว่างประเทศ ส่วนประเทศมาเลเซียต้องส่งเสริมการผลิตสินค้าและบริการประเภทอื่นที่ใช้ปัจจัยการผลิตเท่ากันแต่ผลผลิตมากกว่าเพื่อส่งเสริมการส่งออกให้เกิดความได้เปรียบเชิงสมบูรณ์เช่นกัน โดยแนวคิดของอดัม สมิธมาจากหลักการแบ่งงาน (The Principle of Division of Labour) กันทำเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากความได้เปรียบความชำนาญของแต่ละประเทศส่งผลให้สามารถผลิตสินค้าและบริการได้มากที่สุดเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนผลผลิตทั้ง 2 ประเทศ

ในการพิจารณาทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศนั้นก่อนมีการค้าระหว่างสองประเทศ แต่ละประเทศจะมีการพิจารณาความได้เปรียบเชิงสมบูรณ์หลายด้าน อาทิเช่น วิธีการค้า (Direct of Trade) กล่าวได้ว่าแต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าและบริการกับประเทศคู่ค้าที่ได้เปรียบเชิงสมบูรณ์เท่านั้น อัตราการค้า (Term of Trade) ด้วยแนวคิดของสำนักคลาสสิกพิจารณาถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการผลิตคือแรงงาน ฉะนั้นแรงงานมีความสัมพันธ์กับปริมาณการผลิตก่อให้เกิดมูลค่าของสินค้าถือว่าเป็นปัจจัยทางตรง และประโยชน์ที่ได้รับเมื่อทำการค้าระหว่างประเทศ (Gains from Trade) เป็นการเจรจาต่อรองในการสร้างผลประโยชน์ทั้งสองฝ่ายจากการค้าและข้อตกลงร่วมกัน

1.2 ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (The Principle of Comparative Advantage)

ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าค่าเสียโอกาสที่เป็นแนวคิดที่พัฒนาจากรากฐานของอดัม สมิธ (Adam Smith) เกี่ยวกับทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสมบูรณ์ และพัฒนามาทำให้เกิดความกระจ่างในการอธิบายเรื่องการค้าระหว่างประเทศเป็นผลให้ทฤษฎีนี้ที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปและในช่วงเวลาต่อมา โดยเรียกว่า ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (The Principle of Comparative Advantage) ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าค่าเสียโอกาสที่ จากแนวคิดของเดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) ในหนังสือ “Principle of Political Economy and Taxation” ในแนวคิดของริคาร์โดอยู่บนสมมติฐานของแนวคิดอดัม สมิธ ว่าด้วยทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสมบูรณ์และไม่ได้แย้งแนวคิดดังกล่าวแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดของริคาร์โดมองถึงการผลิตสินค้าและบริการในความเป็นจริงในรูปของต้นทุนเชิง

เปรียบเทียบ (Comparative Cost) ต่างกัน กล่าวคือ การผลิตสินค้าและบริการเหมือนกัน ระยะเวลาเท่ากัน ปริมาณการผลิตเท่ากันด้วยการใช้จำนวนแรงงานในการผลิตต่างกันทำให้มูลค่าผลผลิตต่างกันไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของจอห์น สจ๊วต มิลล์ ในเวลาต่อมาจากการวิเคราะห์การผลิตเชิงเปรียบเทียบแทนแนวคิดของริคาร์โดว่าด้วยต้นทุนเชิงเปรียบเทียบ ด้วยปัจจัยแรงงานเท่ากัน สมมติตัวอย่างเช่น กำหนดให้มีการค้าระหว่างประเทศระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย มีการผลิตสินค้าและบริการ 2 ประเภท จากการใช้จ่ายการผลิตเพียงปัจจัยเดียว คือ แรงงาน เท่านั้น

ตาราง 22 ผลผลิตคู่ค้าระหว่างประเทศระหว่างไทยกับมาเลเซีย

ประเทศ/สินค้าและบริการ	อ้อย (ตัน) ต่อ แรงงาน 1 วัน	ยางพารา (ตัน) ต่อ แรงงาน 1 วัน
ประเทศไทย	50	120
ประเทศมาเลเซีย	100	480

ที่มา: Salvatore, Dominick. International Economics. 8th ed., 2004, หน้า 35.

จากตาราง 22 พบว่า การผลิตสินค้าและบริการทั้ง 2 ประเภทของประเทศมาเลเซีย มีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์เมื่อเทียบการประเทศไทยด้วยอัตราไม่เท่ากัน กล่าวคือ ประเทศมาเลเซียมีการผลิตสินค้าและบริการด้วยปัจจัยแรงงานเท่ากับประเทศไทยแต่มีประสิทธิภาพการผลิตอ้อยมากกว่าประเทศไทยเป็น 2 เท่า ขณะที่การผลิตยางพารามากกว่า 4 เท่า เมื่อพิจารณาตามแนวคิดของริคาร์โดสามารถอธิบายได้ว่าประเทศมาเลเซียมีประสิทธิภาพการผลิตสินค้าและบริการมากกว่าประเทศไทยเมื่อกำหนดให้ปัจจัยแรงงานเท่ากันส่งผลให้ประเทศมาเลเซียควรผลิตและส่งออกยางพารา ส่วนประเทศไทยควรส่งเสริมการผลิตและส่งออกอ้อยในการค้าระหว่างประเทศอันเนื่องมาจากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้าแล้วมีความเสียเปรียบน้อยที่สุด นอกจากการพิจารณาผลผลิตความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบแล้วสามารถพิจารณาจากต้นทุนการผลิตเชิงเปรียบเทียบได้ด้วยเช่นกัน โดยพิจารณาจากตาราง 22 ด้วยต้นทุนแรงงานจากการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของแรงงาน พบว่า ประเทศมาเลเซียใช้แรงงานต่อการผลิตอ้อยในระยะเวลา 1 วันมีประสิทธิภาพกว่าแรงงานของประเทศไทยเป็น 2 เท่า ส่วนการผลิตยางพาราประเทศมาเลเซียมีประสิทธิภาพในการผลิตจากการใช้แรงงานเป็น 4 เท่าของประสิทธิภาพของแรงงานประเทศไทย

การพิจารณาทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศมีความสัมพันธ์หลายปัจจัยในระดับมหภาคเพื่อการอธิบายแนวคิดทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศมีการกำหนดสมมติภายใต้เงื่อนไขบางประการอันเนื่องมาจากการวิเคราะห์ในแบบจำลองอย่างง่ายและสามารถเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดสมมติตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยข้อกำหนดสมมติภายใต้เงื่อนไขเบื้องต้นประกอบด้วย⁴

1.แรงงาน ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดและปัจจัยเพียงชนิดเดียวในการผลิตสินค้าและบริการ โดยกำหนดให้ปัจจัยการผลิตชนิดอื่นๆ คงที่ กล่าวคือ เมื่อมีการผลิตสินค้าและบริการปัจจัยการผลิตชนิดอื่นๆ จะแปรผันตามสัดส่วนของแรงงานเท่าเดิม เช่น ที่ดิน 1 ไร่ใช้แรงงานการผลิตจำนวน 20 คน เมื่อที่ดินเป็น 2 ไร่ใช้แรงงานการผลิตจำนวน 40 คน เป็นต้น รวมทั้งคุณสมบัติของแรงงาน ลักษณะเหมือนกันทุกประการ

2.มีประเทศทำการผลิตสินค้าและบริการจำนวน 2 ประเทศ โดยผลิตสินค้าและบริการจำนวน 2 ประเภทเท่านั้น ในประเทศนั้นผู้ผลิตมีการกระบวนการผลิตลักษณะเดียวกันอาจแตกต่างจากประเทศที่เป็นคู่ค้าได้

3.พิจารณาเชิงปริมาณของปัจจัยการผลิตและผลผลิตเท่านั้น โดยไม่มีความสัมพันธ์ต่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแต่เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการทางตรง อีกทั้งการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่งไม่สามารถทำได้

4.การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการทางตรงระหว่างคู่ค้าประเทศโดยไม่มีการจัดเก็บภาษีหรือการกำหนดโควต้าสามารถเคลื่อนย้ายได้เสรีเมื่อมีการเจรจาทางการค้าทั้ง 2 ประเทศ รวมทั้งอุปสงค์มวลรวมของการบริโภคไม่เปลี่ยนแปลงโดยระดับความพอใจเท่ากันมีระดับคงที่

2.แนวคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neo-Classic School)¹ เป็นแนวคิดที่มีการพัฒนาจากจุดบกพร่องของแนวคิดสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกที่ว่าทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์และทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่กำหนดข้อสมมติภายใต้เงื่อนไขการใช้ปัจจัยการผลิตเพียงปัจจัยเดียวคือ แรงงาน และเชื่อมั่นทฤษฎีมูลค่าแรงงาน อีกทั้งกำหนดให้มีประเทศคู่ค้า 2 ประเทศต่างส่งออกสินค้าและบริการที่มีความได้เปรียบทางการค้าในการแข่งขัน ทำให้การวิเคราะห์ในระดับที่ซับซ้อนของกลไกการค้าระหว่างประเทศทำได้ค่อนข้างจำกัด โดยศาสตราจารย์ ก๊อตฟรีด ฮาเบอร์เลอร์ (Prof.Gottfried Haberler)² เสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาคู่ค้าดังกล่าว ด้วยวิธีการวัดของต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity cost) และเส้นเป็นไปได้ใน การผลิต แทนการวัดทางด้านต้นทุนการผลิตและประสิทธิภาพในการทำงานของแรงงานทำให้ได้รับความนิยมนิยามอีกวิธีในเวลาต่อมา เรียกว่า “ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ : กรณีค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น” (Comparative Advantage-Increasing Opportunity Cost)

¹วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548), เพิ่งอ้าง, หน้า 8-9.

²ศรีวงศ์ สุมิตรและสาธิตี วรบัณฑิต (2546), เพิ่งอ้าง, หน้า 31-32.

³วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548), เพิ่งอ้าง, หน้า 21.

ใจความสำคัญของต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity cost)⁷ ว่าด้วยเรื่องการเลือกผลิตสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งด้วยปัจจัยการผลิตทั้งหมดทำให้เสียโอกาสในการผลิตสินค้าและบริการชนิดอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศ ก มีการผลิตอ้อยด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตทั้งหมด ได้ผลผลิตทั้งสิ้น 100 ตันต่อเดือน ขณะที่ประเทศ ก.ได้ทำการผลิตยางพาราด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตทั้งหมด ผลผลิตทั้งสิ้น 200 ตันต่อเดือน ดังนั้นเพื่อก่อให้เกิดต้นทุนค่าเสียโอกาสต่ำที่สุดของประเทศ ก.จะเลือกการผลิตสินค้าและบริการที่ได้ประโยชน์มากที่สุด คือการผลิตยางพาราเพื่อการส่งออกค้าขายระหว่างประเทศ ส่วนการวิเคราะห์ด้วยเส้นเป็นไปได้ในการผลิต (Production Possibility Curve)⁸ ทางการค้าระหว่างประเทศ คือ เส้นที่แสดงถึงปริมาณการผลิตสินค้าและบริการ 2 ประเภหากจากการใช้ทรัพยากรการผลิตภายในทั้งหมดที่มีของประเทศด้วยเทคโนโลยีการผลิต ขณะนั้นในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใด ลักษณะเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตนั้นขึ้นอยู่กับต้นทุนการผลิตของสินค้าและบริการ ดังนั้นความลาดชันแตกต่างกัน อาทิเช่น ต้นทุนการผลิตคงที่เส้น PPC เป็นเส้นตรง ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นเส้น PPC เป็นเส้นโค้งเว้าออกจากจุดกำเนิด และต้นทุนการผลิตลดลงเส้น PPC เป็นเส้นโค้งเว้าเข้าหาจุดกำเนิด ภายใต้เงื่อนไขที่ว่ามีการใช้ปัจจัยการผลิตทั้งหมดเต็มที่ เทคโนโลยีไม่เปลี่ยนแปลงช่วงเวลานั้นและเลือกการผลิตสินค้าและบริการอย่างหนึ่งอย่างใด

3.แนวคิดสมัยใหม่การค้าระหว่างประเทศ (Modern Theory of International Trade)

การวิเคราะห์ของแนวคิดสมัยใหม่การค้าระหว่างประเทศ โดยหลักมิใช่หาถึงสาเหตุของการค้าระหว่างแต่เป็นการขยายแนวคิดจากสำนักคลาสสิกและสำนักนีโอคลาสสิกที่ทำการศึกษเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตและประสิทธิภาพของแรงงาน รวมทั้งต้นทุนค่าเสียโอกาสด้วยการใช้เครื่องมือเส้นความเป็นไปได้ในการผลิตต่อการผลิตสินค้าและบริการ โดยเน้นการอธิบายทางด้านอุปทานการผลิตของประเทศนั้นๆ ภายใต้เงื่อนไขอุปสงค์ของประเทศคู่ค้าคงที่ ขณะที่ไม่พิจารณาถึงความอุปสงค์ของประเทศคู่ค้าแต่อย่างใด นักเศรษฐศาสตร์ 2 ท่านประกอบด้วยอีรี เฮกเชอร์ (Eli Heckscher) และเบร์ทิล โอห์ลีน (Bertil Ohlin)⁹ ได้สร้างแนวคิดการค้าสมัยใหม่ที่มีการนำทฤษฎีราคามาวิเคราะห์ด้วยการนำอุปสงค์และอุปทานเพื่อหาจุดดุลยภาพทางการค้าระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการศึกษา กล่าวคือเส้นอุปสงค์แสดงถึงความพึงพอใจเท่ากันของประเทศคู่ค้ากับเส้นอุปทานแสดงถึงเส้นเป็นไปได้ในการผลิตของประเทศหาจุดสมดุลด้วยระดับราคาสินค้าและบริการ

แนวคิดทฤษฎีการค้าสมัยใหม่ระหว่างประเทศของเฮกเชอร์-โอห์ลีน มีการพิจารณาภายใต้ข้อสมมติที่มีขอบเขตชัดเจน กล่าวคือ มีการกำหนดประเทศคู่ระหว่างประเทศจำนวน 2 ประเทศโดย

⁷ Salvatore, Dominick (2004), เพิ่งอ้าง, หน้า 41.

⁸ Salvatore, Dominick (2004), เพิ่งอ้าง, หน้า 41-42.

⁹ Salvatore, Dominick (2004), เพิ่งอ้าง, หน้า 166-167.

แต่ละประเทศผลิตสินค้าและบริการได้เพียง 2 ชนิดโดยเน้นการผลิตจากการใช้ปัจจัยการผลิต 2 ชนิดประกอบด้วย แรงงานและทุน อัตราการเพิ่มการผลิตต้องมีระดับคงที่หรือในสัดส่วนเดียวกัน สามารถเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้เสรีภายในประเทศเท่านั้น เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายระหว่างคู่ค้าไม่มีการจัดเก็บภาษีหรือจำกัดโควตาทางการค้า นอกจากนั้นพฤติกรรมผู้บริโภคของประเทศคู่ค้ามีลักษณะเดียวกันเหมือนกันทุกประการ โดยการวิเคราะห์ของเฮกเซอร์-โอห์ลีนเน้นแนวคิดประกอบการศึกษาทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศเรื่องความเข้มข้นจากการใช้ปัจจัยการผลิต (Factor intensity) คือการใช้ปัจจัยการผลิตต่อผลผลิตมีอัตราส่วนเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับการผลิตสินค้า 2 ประเภท เช่น จำนวนทุนต่อจำนวนแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการชนิดหนึ่งมีมากกว่าจำนวนทุนต่อจำนวนแรงงานในการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่งเป็นต้น และความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต (Factor abundance) คือ การเปรียบเทียบอัตราส่วนของจำนวนปัจจัยการผลิตต่อผลผลิตและเปรียบเทียบมูลค่าของราคาปัจจัยการผลิตต่อผลผลิตว่ามีมากกว่าหรือน้อยกว่าในการบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต

การเสนอแนวคิดของเฮกเซอร์-โอห์ลีนว่าด้วยทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศทำให้นักวิชาการ นักเศรษฐศาสตร์ให้ความสนใจได้รับความนิยมนับอย่างยิ่งเพื่อนำมาศึกษาและมีการพัฒนาแนวคิดอื่นๆ¹⁰ อีกมากมายตามมา อาทิเช่น แนวคิดคำตอบแทนแท้จริงของปัจจัยการผลิต (Stolper-Samuelson Theorem) ของสโตลเปอร์กับแซมมวลสัน แนวคิดการปรับเปลี่ยนปริมาณผลผลิตภายหลังจากการค้าระหว่างประเทศ (Rybczynski Theorem) ของริบซินสกี เป็นต้น

ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ (Balance of Payment) คือ ระบบบันทึกการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศหนึ่งกับประเทศหนึ่งหรือการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการจากผู้มีถิ่นฐานหนึ่งกับผู้มีถิ่นหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใด (โดยทั่วไปหนึ่งปีหรือแบ่งเป็นรายไตรมาสเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เศรษฐกิจของประเทศ)¹¹

คำสำคัญของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศที่ควรพิจารณาประกอบด้วย 2 คำ คือ 1.ผู้มีถิ่นฐานของประเทศหนึ่งๆ กล่าวคือ ผู้มีถิ่นฐานประจำภายในประเทศนั้นๆ เป็นหน่วยหนึ่งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมทั้งองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ของประเทศนั้นๆ เช่น ประชาชน บริษัท ห้างร้าน หน่วยงานราชการต่างๆ ที่มีถิ่นฐานประจำ รวมทั้งที่ตั้งฐานต่างประเทศเพื่อสร้างสัมพันธไมตรีหรือบริษัทที่เป็นสาขาต่างประเทศ อาทิเช่น ข้าราชการ หน่วยงานต่างๆ สถานทูตต่างประเทศและบริษัท

¹⁰วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548), เพิ่งอ้าง, หน้า 36-38.

¹¹Salvatore, Dominick (2004), เพิ่งอ้าง, หน้า 429-430.

ห้างร้านที่เป็นสาขาๆ เช่นประเทศไทยมีประชาชน บริษัท ห้างร้าน หน่วยงานราชการต่างๆ เป็นผู้มั่งมีถิ่นฐานประจำในประเทศไทย รวมทั้งสถานทูตไทยที่ไปจัดตั้งที่ต่างประเทศหรือบริษัท ธนาคารต่างๆ ที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ประเทศไทยไปตั้งสาขาย่อยต่างประเทศถือว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้มีถิ่นฐานจากประเทศไทย กรณีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ บริษัทห้างร้านต่างๆ สถานทูตต่างประเทศมาตั้งฐานหรือพำนักอยู่ในประเทศไทย ถือว่ามีใช้ผู้มีถิ่นฐานของประเทศไทยเป็นผู้มีถิ่นฐานของประเทศอื่นแต่มาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศไทยเท่านั้น

2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือการทำธุรกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ โดยการเปลี่ยนแปลงสิทธิความมั่งมีเจ้าของจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่งหรือจากบุคคลหนึ่งไปอีกบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นคนละประเทศ ก่อให้เกิดรายรับและรายจ่ายหรือสินทรัพย์ในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อาทิเช่น คนไทยทำการค้าขายกับชาวต่างประเทศคนญี่ปุ่นมีการจ่ายเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจมิได้เป็นในรูปรายรับ รายจ่าย หรือสินทรัพย์ก็ได้แต่เป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าและบริการระหว่างประเทศก็สามารถดำเนินการได้ หรือเป็นการให้โดยเสน่หาไม่มีผลต่างตอบแทน รายการเหล่านี้ต้องนำมาลงบันทึกกิจกรรมทางเศรษฐกิจในบัญชีดุลการชำระเงินทั้งสิ้น

ความสำคัญของการจัดทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

การจัดทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการพิจารณารายละเอียดของเจ้าหน้าที่ธนาคารกลาง หน่วยงานราชการกลางรัฐบาล กระทรวงการคลังเกี่ยวกับการกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเพื่อประมาณรายรับ รายจ่ายเงินตราต่างประเทศเพื่อให้มีความเหมาะสมของประเทศหนึ่งประเทศใดโดยในขณะนั้นถือว่าเป็นเพียงการจัดทำบัญชีระหว่างประเทศไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด ภายหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจโลกตกต่ำใน ค.ศ. 1930 ส่งผลเกิดการว่างงาน เกิดอัตราเงินเฟ้อรุนแรง งบประมาณขาดดุลการค้าระหว่างประเทศทั่วโลกทำให้หลายฝ่ายมาให้ความสนใจการจัดทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศมากขึ้น อีกทั้งมีผลงานวิชาการได้สนับสนุนการจัดทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเพื่อนำมาใช้อธิบายประเทศต่างๆ ทางกิจกรรมเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน ก่อให้เกิดความสำคัญยิ่งในการประมาณการพิจารณารายรับรายจ่ายจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศหนึ่งประเทศใด นอกจากนั้นรัฐบาลของประเทศนั้นสามารถนำมาวางนโยบายทางการเงิน นโยบายการคลัง การค้าและการลงทุนต่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศสูงสุด

หลักการลงบัญชีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

การจัดทำบัญชีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเพื่อให้เป็นหลักการและแนวทางเดียวกันของประเทศสมาชิก องค์การการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund, IMF)

ได้กำหนดรูปแบบเมื่อ ค.ศ.1993 การจัดทำบัญชีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศประกอบด้วย 3 บัญชีหลัก¹² คือ ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account) บัญชีทุนและการเงิน (Capital and Financial Account) บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International Reserves Account) เพื่อบันทึกกิจกรรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายเงินตราต่างประเทศ โดยในการบันทึกดังกล่าวให้ใช้หลักการลงบัญชีคู่ (Double entry book-keeping) กล่าวคือเป็นการบันทึกบัญชี 2 ครั้ง ทั้งทางด้านเดบิตและด้านเครดิตพร้อมทั้งบัญชีอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญของหลักการบัญชีคู่ (Double entry book-keeping)¹³ สามารถพิจารณาผลรวมทั้งจากการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างประเทศเป็นรายรับและรายจ่ายจากบัญชีที่แบ่งเป็นรายการต่างๆ ประกอบด้วยดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account) และบัญชีทุนและการเงิน (Capital and Financial Account) ขณะที่บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International Reserves Account) มิใช่เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างประเทศเป็นเพียงปริมาณเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากผลการดำเนินกิจกรรมจากบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนและการเงินเท่านั้น ดังนั้นการพิจารณาถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะใช้ดุลบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนและการเงินในการพิจารณาความหมายว่า “ขาดดุลทางการค้า” “สมดุลทางการค้า” “เกินดุลทางการค้า” จากการลงบัญชีในช่องเดบิตและบัญชีช่องเครดิต อย่างไรก็ตามการจัดทำบัญชีดุลการชำระเงินแต่ละประเทศสามารถดำเนินการได้ทั้งแบบลงบัญชี 2 ช่องหรือแบบลงบัญชีช่องเดียวแต่ทำสัญลักษณ์เพื่อให้ทราบถึงความต่างของรายรับและรายจ่ายเงินตราต่างประเทศ เช่น สัญลักษณ์เครื่องหมายเป็นลบบ่งบอกถึงรายจ่ายเงินตราต่างประเทศ ขณะที่สัญลักษณ์เครื่องหมายเป็นบวกบ่งบอกถึงรายรับเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น

ส่วนประกอบของบัญชีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 3 บัญชี¹⁴ กับ 1 รายการ¹⁵ ใหญ่ๆ ประกอบด้วย 1.ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account) 2.บัญชีทุนและการเงิน (Capital and Financial Account) 3.บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International Reserves Account) และรายการผิดพลาดความคลาดเคลื่อน ((Errors and Omissions) สามารถอธิบายได้ดังนี้

¹²วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน (2548), เพิ่งอ้าง, หน้า 85.

¹³กฤตยา ตติรังสรรค์สุข, เศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554), หน้า 229.

¹⁴วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน (2548), เพิ่งอ้าง, หน้า 86-90.

¹⁵กฤตยา ตติรังสรรค์สุข (2554), เพิ่งอ้าง, หน้า 250.

1.ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current Account) คือผลรวมทั้งหมดจากการทำการค้าระหว่างประเทศทั้งระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ สามารถแบ่งบัญชีเป็น 4 บัญชีย่อยประกอบด้วย 1.บัญชีดุลการค้า (Goods Account) 2.บัญชีดุลการบริการ (Services Account) 3.บัญชีรายได้ (Income Account) 4.บัญชีเงินโอนและการบริจาค (Current Transfer)

1.1 บัญชีดุลการค้า (Goods Account) คำนวณมูลค่าของสินค้าจากการส่งออกกลับสินค้านำเข้าของการค้าระหว่างประเทศจากฐานข้อมูลกรมศุลกากรก่อให้เกิดค่าผลต่างการค้าระหว่างรายรับกับรายจ่ายเพื่อการพิจารณาว่าดุลการค้าเกินดุล ดุลการค้าสมดุล และดุลการค้าขาดดุล

ในการคำนวณสามารถพิจารณาจากสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้า โดยสินค้าส่งออกคำนวณจากราคา Free on board ของแหล่งผลิต ขณะที่สินค้านำเข้าคำนวณจากราคา cost-insurance and freight ที่มีการส่งสินค้าถึงมือผู้ซื้อโดยไม่รวมค่าระวางและการประกันภัยสินค้า อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ดุลสินค้าคำนวณได้ถูกต้องรายการบางรายการจะหักออกจากตัวเลขประกอบด้วย สินค้าของสถานทูต สินค้าที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความเป็นเจ้าของ อาทิเช่น สินค้าซ่อมแซม สินค้าชั่วคราว สินค้าตัวอย่าง เป็นต้นสินค้านำเข้าและส่งออกที่เกิดจากการย้ายถิ่นฐานเพื่อใช้เอง นอกจากนั้นบางรายการเพิ่มเติมอันเนื่องจากสินค้าบางประเภทมิได้ผ่านกรมศุลกากร เช่น สินค้าทหาร ดาวเทียม ความเหลื่อมของช่วงเวลานับที่รายการสิทธิความเป็นเจ้าของ อัตราการแลกเปลี่ยนที่มีความแตกต่างกันของการส่งออกและนำเข้าของสินค้าจากหน่วยสกุลของแต่ละประเทศ

1.2 บัญชีดุลการบริการ (Services Account) คำนวณจากผลรวมทั้งหมดของรายรับและรายจ่ายในการบริการระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 1.การขนส่ง (Transportation) ที่เกิดจากการดำเนินการจัดส่งสินค้าเพื่อการบริการจากต่างประเทศ ได้แก่ ค่าจัดส่งสินค้า ค่าระวางสินค้า ค่าโดยสารหรืออื่นๆ 2.การท่องเที่ยว (Travel) ด้านรายจ่ายการท่องเที่ยวจากการเดินทางพร้อมทั้งค่าที่พักระหว่างการท่องเที่ยวและอื่นๆ 3.รายจ่ายแห่งรัฐไม่รวมจากรายการอื่น (Government n.i.e., not included elsewhere) เป็นรายจ่ายที่รัฐบาลให้งบประมาณเพื่อความมั่นคงความเชื่อมั่นของรัฐบาล อาทิเช่น รายจ่ายของทางการทหารเมื่อไปดำเนินการยังต่างประเทศ เป็นต้น 4.รายการอื่นๆ (Others) ประกอบด้วย ลิขสิทธิ์/สิทธิบัตร การก่อสร้าง การประกันภัยและรายการอื่นๆสัพเพเหระ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมจากต่างประเทศด้วยการนำการแสดงภายในประเทศ เป็นต้น

1.3 บัญชีรายได้ (Income Account) รายได้ที่เกิดจากผลตอบแทนการจ้างงาน (Compensation of employees) จากการไปค้าขายแรงงานต่างประเทศในรูป เงินเดือน ค่าจ้างรวมทั้งจากสวัสดิการต่างๆ นอกจากนั้นเกิดจากรายได้เพื่อการลงทุน (Investment income) ของภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่สร้างผลตอบแทนจากการลงทุนสินทรัพย์ต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นการลงทุนทางตรงหรือการลงทุนทางอ้อม รวมทั้งการลงทุนอื่นๆ

4.บัญชีเงินโอนและการบริจาค (Current Transfer) มีคำสำคัญอยู่ 2 คำ คือ 1.เงินโอน เป็นการให้โดยมิได้ผลตอบแทนหรือต้องการสินค้าและบริการ อาทิเช่นการโอนเงินให้การพ่อแม่ญาติพี่น้องในต่างประเทศ โดยไม่รวมเงินจากการไปค้าขายแรงงานต่างประเทศในรูป เงินเดือนค่าจ้างรวมทั้งจากสวัสดิการต่างๆ ส่วนใหญ่การโอนเงินของภาคเอกชน 2.การบริจาคเป็นการโอนเงินหรือสินค้าและบริการให้เพื่อการช่วยเหลือบรรเทาในระดับระหว่างประเทศเป็นการให้โดยมิได้ผลตอบแทนจากผู้รับ การบริจาคส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการภาครัฐบาล อาทิเช่น ประเทศไทยส่งข้าวสาร 50 ตันเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแผ่นดินไหวประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศสหรัฐอเมริกา บริจาคเงินช่วยเหลือ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อช่วยเหลือประเทศไทยประสบภัยความแห้งแล้ง

2.บัญชีทุนและการเงิน (Capital and Financial Account) การจัดทำบัญชีประกอบด้วย 2 ส่วนคือ บัญชีทุน (Capital Account) และบัญชีการเงิน (Financial Account)

2.1 บัญชีทุน (Capital Account) คือการทำธุรกรรมรายรับและรายจ่ายจากการโอนย้ายเงินทุนต่างๆ อาทิเช่น การโอนเงินของผู้อพยพ เงินทุนให้เปล่าในรูปตัวเงินหรือมิใช่ตัวเงิน การโอนสิทธิการยกหนี้ของเจ้าหนี้ โดยการทำบัญชีทุนสามารถโอนย้ายในรูปทั้งเงินทุนและมิใช่ทรัพย์สินทางการเงิน กล่าวคือ ทรัพย์สินประเภทสิทธิบัตร ที่ดิน ลิขสิทธิ์ทางปัญญา เป็นต้น

2.2 บัญชีการเงิน (Financial Account) คือการเปลี่ยนแปลงทางธุรกรรมสินทรัพย์และหนี้สินทั้งการลงทุนทางตรง (Direct Investment) และการลงทุนทางอ้อม (Indirect Investment) กล่าวคือ การลงทุนทางตรงเป็นการลงทุนด้วยเจ้าของเงินทุนที่ดำเนินการจัดตั้งส่วนบุคคลหรือนิติบุคคลประกอบธุรกิจประเภทต่างๆ ที่เป็นการลงทุนระยะยาว อาทิเช่น ประเทศญี่ปุ่นสร้างโรงงานทำการผลิตสินค้าและบริการในประเทศไทยหรือสร้างเงินลงทุนในทุนเรือนหุ้นด้วยการถือสิทธิร่วมในการบริหารเป็นบริษัทในเครือโดยถือหุ้นมีสิทธิ์ร่วมตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป ผลตอบแทนจากการลงทุนทางตรงที่ได้คือ กำไร ส่วนการลงทุนทางอ้อมเป็นการลงทุนที่เจ้าของเงินทุนมิใช่ผู้ประกอบการแต่มีความสัมพันธ์ในการทำธุรกรรมซื้อขายเปลี่ยนมือในตลาด อาทิเช่น ซื้อขายตราสารทุน (Equity securities) และตราสารหนี้ (Debt securities) รวมทั้งพันธบัตร หุ้นชนิดต่างๆของหน่วยธุรกิจ ผลตอบแทนจากการลงทุนทางอ้อมอยู่ในรูปดอกเบี้ยและเงินปันผล

นอกจากนั้นการพิจารณาจัดทำบัญชีการเงินสามารถจำแนกเป็นประเภทต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้ ธนาคารกลาง รัฐบาล สถาบันการเงินที่รับฝากเงินและมีได้รับฝากเงิน ธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน คราวเรือน และองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร เป็นต้น

3.บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ (International Reserves Account) คือ สินทรัพย์ที่ประเทศหนึ่งประเทศใดเกิดจากการสะสมโดยรวมของประเทศเมื่อมีดุลการชำระเงินเกินดุล ประกอบด้วย เงินตราต่างประเทศสกุลสากลต่างๆ ทองคำรวมทั้งสิทธิถอนเงินพิเศษ (Special

Drawing Rights: SDRs) หลักทรัพย์ระยะสั้นและระยะยาว เป็นต้น ในการสร้างทุนสำรองระหว่างประเทศมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจทางการเงินให้มีความเสถียรภาพต่อความเชื่อมั่น รวมทั้งเป็นทุนหนุนหลังการออกธนบัตรในการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจให้เกิดสภาพคล่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ทุนสำรองระหว่างประเทศส่วนหนึ่งภาคเอกชนมีสิทธิในรูปของเงินฝากสกุลต่างประเทศอีกด้วย

4.รายการผิดพลาดความคลาดเคลื่อน (Errors and Omissions) ถือว่ามีใช้บัญชีแต่อย่างใด เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจัดทำบัญชีดุลการชำระเงินแต่มีความสำคัญต่อความใกล้เคียงสถานการณ์จริงทางการค้าระหว่างประเทศ กล่าวคือ การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศบางครั้งอาจเกิดข้อผิดพลาดจากการบันทึกการทำธุรกรรมรายรับรายจ่าย อาทิเช่น การบันทึกผิดพลาด การตกหล่น ข้อมูลของมูลค่าสินค้านำเข้าและสินค้าส่งออก รวมทั้งการตีความหมายที่แตกต่างกันระหว่างกรมศุลกากรกับธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้นทำให้เกิดข้อผิดพลาดความคลาดเคลื่อน ดังนั้นเพื่อให้ดุลการชำระเงินแสดงผลฐานข้อมูลทางการค้าระหว่างประเทศที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุดต้องมีการปรับตกแต่งตัวเลขต่างๆ บางรายการที่พิจารณาโดยละเอียดในการปรับเพิ่มหรือปรับลดให้คลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

การพิจารณาสถานะขาดดุลและเกินดุลของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

การพิจารณาดุลการชำระเงินระหว่างประเทศมีการพิจารณาแตกต่างการจัดทำบัญชีโดยปกติ กล่าวคือ หลักการทำบัญชีคู่เป็นการลงบันทึกการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ 2 ครั้งในส่วนของทางเดบิตและของเครดิตควบคู่กันไป ส่งผลให้ผลรวมระหว่างส่วนเดบิตกับส่วนเครดิตมีค่าเท่ากัน ขณะที่การจัดทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศมีการพิจารณาถึงสถานะขาดดุล สมดุลและเกินดุล นั้น พิจารณาเฉพาะบัญชีดุลเดินสะพัดกับบัญชีทุนและการเงินเท่านั้น โดยไม่พิจารณาบัญชีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศอันเนื่องมาจากเป็นเพียงการเพิ่มหรือลดปริมาณสินทรัพย์เกิดจากการสะสมโดยรวมของประเทศสืบเนื่องจากบัญชีดุลเดินสะพัดกับบัญชีทุนและการเงิน

ตัวอย่างประกอบการพิจารณา กรณีที่หนึ่งถ้าบัญชีดุลเดินสะพัดกับบัญชีทุนและการเงินมีผลรวมทั้งสี่มีค่าติดลบถือได้ว่าดุลการชำระเงินขาดดุล เมื่อนำมาพิจารณากับบัญชีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศที่มีค่าเป็นบวก สรุปได้ว่าบัญชีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศถือได้ว่าลดลงสืบเนื่องจาก 2 บัญชีแรก กรณีที่สองถ้าบัญชีดุลเดินสะพัดกับบัญชีทุนและการเงินมีผลรวมสุทธิมีค่าเป็นบวกถือได้ว่าดุลการชำระเงินเกินดุลเมื่อนำมาพิจารณากับบัญชีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศที่มีค่าเป็นลบแต่เท่ากับ 2 บัญชีแรก สรุปได้ว่าบัญชีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศมีปริมาณเพิ่มขึ้นสืบเนื่องจาก 2 บัญชีแรกเช่นเดียวกัน

สภาวะขาดดุลและเกินดุลของการชำระเงินระหว่างประเทศดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อนำมาพิจารณาในเชิงนโยบายย่อมมีผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น อาทิเช่น เกิดฐานะหนี้สินระหว่างประเทศและทุนสำรองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลง ขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในประเทศ เป็นต้น แต่ผลกระทบสภาวะขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศมีผลกระทบมากกว่าสภาวะเกินดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

ตลาดเงินตราต่างประเทศ

เมื่อเปิดการค้าระหว่างประเทศสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนมีการพัฒนาเป็นเงินเพื่อเป็นสื่อกลางให้เกิดสภาพคล่องทางการค้าระหว่างประเทศ แต่เนื่องด้วยประเทศต่างๆ มีสกุลเงินที่แตกต่างกันดังนั้นเพื่อให้เกิดการความเข้าใจร่วมกันต้องมีการตกลงเรื่องการชำระหนี้ทางการเงินว่าควรเป็นสกุลเงินใดหรือสินทรัพย์ประเภทใด โดยปกติประเทศที่เป็นคู่ค้าระหว่างประเทศใช้เงินสกุลที่ได้รับการยอมรับระดับสากลในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใด เช่น เงินดอลลาร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา เงินเยนของญี่ปุ่น เงินยูโรของกลุ่มสหภาพยุโรป เงินปอนด์ของอังกฤษ เป็นต้นรวมทั้งใช้สินทรัพย์ประเภททองคำเพื่อชำระหนี้ทางการเงิน

ในที่นี้จะพิจารณาเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ ตลาดเงินตราต่างประเทศและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศดูสภาพ ภายใต้เงื่อนไขวิเคราะห์เงินสกุล 2 สกุล ดังนี้

เงินตราต่างประเทศ (Foreign exchange)

เงินตราต่างประเทศ¹⁶ คือ สื่อกลางในการแลกเปลี่ยนของประเทศหนึ่งประเทศใดที่กำหนดหน่วยสกุลเงินนั้นๆ เพื่อกำหนดราคาสินค้าและบริการในการค้าระหว่างประเทศ โดยเงินตราต่างประเทศเป็นการพิจารณาจากประเทศหนึ่งต่อเงินตราต่างประเทศอีกประเทศหนึ่งที่อยู่ในการครอบครอง เช่น ประเทศไทยพิจารณาเงินตราต่างประเทศ อาทิ เงินเยนของญี่ปุ่น เงินหยวนของจีน เงินดอลลาร์ของสหรัฐ เงินปอนด์ของอังกฤษ เป็นต้น ขณะที่ประเทศอื่นๆ พิจารณาเงินบาทของประเทศไทยถือเป็นเงินตราต่างประเทศเช่นกัน

อำนาจเงินตราต่างประเทศของแต่ละประเทศมีค่าแตกต่างกัน กล่าวคือ การกำหนดค่าของเงินตราสกุลของประเทศหนึ่งประเทศใดสามารถดำเนินการได้หลายแบบด้วยกัน อาทิเช่นช่วงแรกของการพัฒนาเงินสกุลของแต่ละประเทศใช้มาตรฐานระบบทองคำบริสุทธิ์โดยกำหนดให้มีค่าคงที่แน่นอนของทุกประเทศแต่ไม่มีความยืดหยุ่นต้องมีการยกเลิก ระยะเวลาต่อมาได้มีการส่งเสริมการแข่งขันอัตราแลกเปลี่ยนทางเงินอิสระแต่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร จนกระทั่งมีการกำหนดแนวทางที่แน่นอนเงินตราต่างประเทศจากการมีส่วนร่วมของประเทศต่างๆ จัดตั้งระบบกองทุน

¹⁶ ศรียงค์ สุมิตรและสาธิตี วรบัณฑิต (2546), เพิ่งอ้าง, หน้า 208.

การเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) อย่างไรก็ตามการกำหนดแนวทางดังกล่าวไม่สามารถแก้ปัญหาได้เมื่อเกิดปัญหาเศรษฐกิจการเงินระดับโลกขึ้น ทำให้แต่ละประเทศเริ่มกำหนดระบบเพื่อสร้างอำนาจเงินตราต่างประเทศของตนเอง อาทิเช่น มีการใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบเสรีหรือเงินตราต่างประเทศใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบเสรีมีการจัดการของภาครัฐบาลเพื่อก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเงินให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจขณะหนึ่งขณะใด ทำให้อาจสรุปได้ว่าการกำหนดค่าเงินตราต่างประเทศไม่มีระบบหรือเกณฑ์ที่แน่นอนในการสร้างอำนาจซื้อขายของการค้าระหว่างประเทศจนถึงปัจจุบัน

ตลาดเงินตราต่างประเทศ (Foreign Exchange Market)

ตลาดเงินตราต่างประเทศเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมทางการค้าของการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินสกุลตราต่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกระหว่างผู้ซื้อเงินตราต่างประเทศกับผู้ขายเงินตราต่างประเทศ โดยได้รับประโยชน์ส่วนต่างระหว่างอัตราการแลกเปลี่ยนการซื้อขายเงินสกุลต่างประเทศในรูปของกำไรหรือค่าธรรมเนียมอื่นๆ

ขอบเขตของตลาดเงินตราต่างประเทศไม่สามารถกำหนดได้แน่ชัดอันเนื่องจากผู้ซื้อเงินตราต่างประเทศหรือผู้ขายเงินตราต่างประเทศไม่จำเป็นต้องมีการซื้อขายโดยตรงแต่ดำเนินกิจกรรมโดยการผ่านตลาดเงินตราต่างประเทศ ทำให้การกำหนดขอบเขตที่แน่ชัดเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตามเพื่อความเข้าใจตลาดเงินตราต่างประเทศสามารถกำหนดขอบเขตอย่างกว้างๆ ได้แก่ ตลาดระดับโลก ตลาดระดับประเทศ ตลาดระดับส่วนภูมิภาค ตลาดระดับท้องถิ่น โดยในแต่ละตลาดเงินตราต่างประเทศมีความสัมพันธ์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั่วไปที่สำคัญหลายส่วน กล่าวคือ ส่วนของการซื้อขายระหว่างประชาชนกับสถาบันการเงินที่มีใช้ธนาคาร ส่วนของการซื้อขายระหว่างประชาชนกับสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการซื้อขายแลกเปลี่ยนผ่านตัวแทนนายหน้าในตลาดซื้อขายล่วงหน้า เป็นต้น ทำให้สามารถพิจารณาถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของตลาดเงินตราต่างประเทศประกอบด้วย¹⁷ 1.ศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกก่อให้เกิดสภาพคล่องทางการค้าและการลงทุนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เว้นแต่ผู้ซื้อและผู้ขายมีการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศโดยตรง 2.ผู้ซื้อเงินตราต่างประเทศที่ทำการซื้อสินค้าและบริการต่างประเทศเพื่อการลงทุนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งมีความต้องการเงินตราต่างประเทศในการโอนเงิน เงินบริจาคต่างๆ ไปที่ต่างประเทศ 3.ผู้ขายเงินตราต่างประเทศที่ต้องการขายในการแลกเปลี่ยนกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทต่างๆ อาทิ การลงทุน การบริการ รวมทั้งการเก็งกำไรจากสกุลเงินตราต่างประเทศ 4.อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เป็นระดับค่าของเงินตราต่างประเทศในแต่ละสกุลของ

¹⁷ศรีวงศ์ สุมิตรและสาธิตี วรรณขุร (2546), เพิ่งอ้าง, หน้า 231-232.

แต่ละประเทศ โดยมูลค่าของเงินในแต่ละประเทศแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในแต่ละช่วงเวลาหนึ่งเวลาใด โดยแต่ละประเทศสามารถเปลี่ยนแปลงตามกลไกตลาดของอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศ 5.หน่วยงานของรัฐบาลที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการซื้อขายเงินตราต่างประเทศให้เป็นไปตามกลไกตลาด มิได้สร้างข้อบังคับต่อการซื้อขายเงินตราต่างประเทศแต่อย่างใด เพียงสร้างการซื้อขายเงินตราต่างประเทศอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินนโยบายเงินตราต่างประเทศที่ไม่กระทบต่อทุนเงินสำรองระหว่างประเทศ โดยบทบาทดังกล่าวมีหน่วยงานเกี่ยวข้องประกอบด้วย ธนาคารกลางที่ดำเนินการเป็นหลัก ต่อนโยบายการเงินของประเทศ

หน้าที่สำคัญของตลาดเงินตราต่างประเทศ (Key Functions of Foreign Exchange Market)

ความสำคัญของตลาดเงินตราต่างประเทศสามารถจำแนกหน้าที่โดยทั่วไปอย่างกว้างประกอบด้วย 3 ประเด็น¹⁸ ดังนี้

1. การเปลี่ยนโอนอำนาจเงินตราต่างประเทศ เป็นการเปลี่ยนโอนอำนาจซื้อจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กล่าวคือ เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศแต่ละประเทศมีเงินตราต่างประเทศสกุลเงินที่แตกต่างกัน ตลาดเงินตราต่างประเทศจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกทางการเงินด้วยการเปลี่ยนสกุลเงินต่างๆ ที่ยอมรับในระดับประเทศเป็นเงินสกุลหลักสากลหรือตามที่ประเทศคู่ค้าตกลงกันในการซื้อขายสินค้าและบริการว่าควรเป็นเงินตราต่างประเทศในสกุลของประเทศใดก็ได้ ทำให้การชำระเงินเกิดการโอนย้ายผ่านบัญชีจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่งได้สะดวก รวดเร็ว

2. เป็นแหล่งกู้ยืมทางการค้าระหว่างประเทศ ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกทางการเงินการค้าโดยเป็นแหล่งกู้ยืมระยะสั้นให้กับผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าระหว่างประเทศก่อให้เกิดการขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อันเนื่องจากการค้าระหว่างประเทศมีการใช้ปริมาณเงินเป็นจำนวนมากในการซื้อสินค้าและบริการ ตัวอย่างเช่น บริษัทของคนไทยได้ทำการขายยางพาราให้กับบริษัทประเทศญี่ปุ่นด้วยข้อตกลงทางการเงินการชำระหนี้ทางการเงิน โดยบริษัทของคนไทยเปิดบัญชีที่ธนาคารกรุงเทพ ขณะที่บริษัทญี่ปุ่นเปิดบัญชีที่ธนาคารโตเกียวขอเปิด Letter of Credit (L/C) เป็นการรับรองจากธนาคารของตนจะจ่ายเงินตามข้อตกลงที่กำหนดไว้แล้วยื่นส่งไปที่ธนาคารกรุงเทพของบัญชีบริษัทของคนไทยซึ่งจะได้รับ Letter of Credit (L/C) เพื่อยืนยันความเชื่อมั่นในการชำระหนี้ทางการเงินระหว่างประเทศ ดังนั้นบริษัทของคนไทยดำเนินการส่งสินค้ายางพาราไปที่บริษัทประเทศญี่ปุ่นและได้เอกสารหลักฐานการยืนยันการจัดส่งสินค้า เช่น ใบเสร็จภาษี ใบประกันภัย

¹⁸วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548), เพิ่งอ้าง, หน้า 99-104.

สินค้า เป็นต้น บริษัทของคนไทยก็จะนำหลักฐานต่างๆที่ได้ดำเนินการทั้งหมดมาขึ้นเงินในการชำระหนี้ทางการเงิน ณ บัญชีธนาคารกรุงเทพ โดยธนาคารกรุงเทพก็จะนำตัวแลกเงินหรือหลักฐานต่างๆดังที่กล่าวไปแล้วไปประสานการชำระหนี้ทางการเงินแก่ธนาคารโตเกียวเพื่อเรียกเก็บเงินและส่งเงินเพื่อจ่ายให้กับบริษัทของคนไทยต่อไป

3.ลดความเสี่ยงทางการค้า เป็นการสร้างความมั่นใจทางการค้าระหว่างประเทศ อันเนื่องจาก อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนแปลงตามภาวะเศรษฐกิจทำให้เกิดความไม่แน่นอนเพื่อสร้างความมั่นใจสำหรับนักลงทุน ผู้ซื้อผู้ขายสินค้าและบริการระหว่างประเทศ จึงมีบริการตลาดเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (Forward exchange) ถือว่าเป็นมาตรการลดความเสี่ยงของตลาดเงินตราต่างประเทศ โดยธนาคารพาณิชย์จะกำหนดเวลาการจ่ายหรือการรับที่แน่นอนในอนาคต ผู้ซื้อผู้ขายสินค้านานาชาติอาจป้องกันความเสี่ยงดังกล่าวด้วยการทำสัญญาซื้อขายตามข้อตกลงทางการค้าผ่านเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้าเพื่อลดความเสี่ยงที่ไม่แน่นอนและสามารถทราบถึงผลตอบแทนสุทธิจากการเปลี่ยนแปลงค่าส่วนเพิ่มหรือส่วนลดของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศชัดเจนขึ้น

ประเภทของตลาดเงินตราต่างประเทศ

การแบ่งประเภทของตลาดเงินตราต่างประเทศใช้มาตรฐานของช่วงเวลาในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการผ่านตลาดเงินตราต่างประเทศ สามารถแบ่งประเภทได้ 4 ประเภท ได้แก่ ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบทันที (Spot Foreign Exchange Market) ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบล่วงหน้า (Forward Foreign Exchange Market) ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบอนาคตมาตรฐาน (Future Foreign Exchange Market Standards) ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบออปชั่น (Options Foreign Exchange Market)

1.ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบทันที (Spot Foreign Exchange Market) คือตลาดที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศทันที โดยการชำระเงินเป็นไปตามการซื้อขายที่มีการตกลงกันด้วยระดับราคาอัตราแลกเปลี่ยนตามราคาตลาดในช่วงเวลาดังกล่าว ประกอบด้วยส่วนปริวรรตเงินตราเพื่อการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ บริษัทที่ได้รับอนุญาตทางกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

2.ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบล่วงหน้า (Forward Foreign Exchange Market) คือตลาดที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจากการทำข้อตกลงสัญญาว่าด้วยการส่งมอบ รับซื้อเงินตราเป็นวันที่ล่วงหน้า โดยมีการระบุถึงสถานที่ซื้อขาย ผู้ซื้อ ผู้ขาย สกุลเงินที่ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยน ตลอดจนเวลาที่กำหนดแน่นอนในการซื้อขายแลกเปลี่ยน โดยทั่วไปตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบล่วงหน้าส่วนใหญ่เป็นธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินการซื้อขายล่วงหน้าเงินสกุลสากลที่

ได้รับการยอมรับกว้างขวาง อาทิเช่น เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ เงินสกุลยูโร เป็นต้น ทั้งนี้การซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแบบล่วงหน้าสร้างความเชื่อมั่นทั้งผู้ซื้อผู้ขาย นักลงทุนในการประกันความเสี่ยงค่าของเงินสกุลต่างประเทศรวมทั้งสร้างการเก็งกำไรจากการคาดการณ์สถานการณ์ทางการเงินตราต่างประเทศต่อการแลกเปลี่ยนเงินสกุลต่างๆ

3.ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบอนาคตมาตรฐาน (Future Foreign Exchange Market Standards) คือตลาดที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจากการทำข้อตกลงสัญญาว่าด้วยการส่งมอบ รับซื้อเงินตราเป็นวันที่ล่วงหน้าเช่นเดียวกับตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบล่วงหน้า แต่ข้อแตกต่างที่เป็นแบบมาตรฐานกล่าวคือ สามารถสร้างสภาพความคล่องทางการค้าโดยสามารถเปลี่ยนคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจากการโอนกรรมสิทธิ์ไปยังบุคคลอื่นได้ไม่จำกัดจำนวนในการเปลี่ยนคู่สัญญาจนกว่าจะถึงวันครบกำหนดการซื้อขายสัญญา โดยตลาดดังกล่าวคล้ายกับตลาดหลักทรัพย์ที่ต้องมีการกำหนดปริมาณการซื้อขาย วันเวลาครบกำหนดสัญญา กำหนดเงินสกุลการแลกเปลี่ยนในตลาดแบบอนาคตมาตรฐานชัดเจน เป็นต้น ในการสร้างตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบอนาคตมาตรฐานประเด็นหลักเพื่อส่งเสริมการลงทุนเพื่อการเก็งกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ขณะที่ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบล่วงหน้าประเด็นหลักเพื่อสร้างความเชื่อมั่นป้องกันความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของเงินตราต่างประเทศ

4.ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนแบบออปชั่น (Options Foreign Exchange Market) คือตลาดที่มีการซื้อขายการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจากการกำหนดสัญญาซื้อขายแบบออปชั่นมีการกำหนดมาตรฐานชัดเจน กล่าวคือ มีการกำหนดสัญญา สิทธิอ้างอิง อายุของสัญญา ช่วงเวลาในการซื้อขายราคาใช้สิทธิ ราคาซื้อขายรวมทั้งวิธีการใช้สิทธิที่กำหนดเป็นเงื่อนไขผ่านการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ โดยผู้ซื้อออปชั่นจะได้สิทธิที่กำหนดเงื่อนไขในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใดก่อนครบสัญญาหรือให้สิทธิในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศได้เฉพาะวันสุดท้ายของสัญญาเท่านั้น โดยผู้ถือสัญญาแบบออปชั่นใช้สิทธิหรือไม่ใช้สิทธิที่กำหนดก็ได้ เช่น ให้สิทธิภายใต้เงื่อนไขสามารถซื้อเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐในอัตรา 1 ดอลลาร์สหรัฐ เท่ากับ 25 บาทของเงินสกุลของประเทศไทยภายในระยะเวลา 3 เดือนนับจากวันซื้อออปชั่น เป็นต้น

นโยบายการค้าต่างประเทศ (Foreign Trade Policy)

แนวคิดของเศรษฐศาสตร์คือการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อมาตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นการผลิตสินค้าและบริการในแต่ละประเทศต้องมุ่งเน้นความได้เปรียบเชิงสมบูรณ์ต่อการผลิตในการแข่งขันการค้าระหว่างประเทศโดยนำทรัพยากรที่มี

คุณภาพ ต้นทุนต่ำแต่ปริมาณการผลิตได้มากกว่าเพื่อสร้างประสิทธิภาพต่อการค้าระหว่างประเทศ ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศตามแนวคิดของอดัม สมิธ นักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการเพื่อความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบระหว่างการค้าต่างประเทศ สร้างความชำนาญในการผลิตสินค้าและบริการของประเทศให้มีการพัฒนาขึ้น

การดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศมีความสำคัญยิ่งต่อการเปิดประเทศคู่ค้าให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพอีกทั้งสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศให้ทันต่อสถานการณ์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศสร้างความยืดหยุ่นทางการค้าให้มีหลักสากลทั่วไป โดยนโยบายที่สำคัญ สามารถแบ่งออกได้ 2 นโยบาย¹⁹ คือ นโยบายการค้าเสรี (Free Trade Policy) และนโยบายการค้าคุ้มกัน (Protective Trade Policy)

นโยบายการค้าเสรี

ความสำคัญของนโยบายการค้าเสรีมีเป้าหมายหลักเพื่อก่อให้เกิดตลาดเสรีต่อการค้าระหว่างประเทศโดยปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐบาลปล่อยให้มีการค้าอย่างเสรี รัฐบาลไม่จำเป็นต้องมีการตั้งกำแพงภาษีขาเข้าหรือจำกัดกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ แต่ควรส่งเสริมสนับสนุนสิทธิพิเศษต่างๆ ต่อการเอื้อประโยชน์ระหว่างการค้าระหว่างประเทศในการอำนวยความสะดวกทางการค้า กรณีมีการจัดเก็บภาษีจากภาครัฐบาลควรเป็นการจัดเก็บภาษีในอัตราต่ำที่สุดเพียงเพื่อสร้างรายได้เข้ารัฐเท่านั้น กล่าวได้ว่า การจัดเก็บภาษีของภาครัฐบาลควรมีการจัดเก็บภาษีเฉพาะสินค้าและบริการมีการนำเข้าภายในประเทศที่มีปริมาณมาก ขณะที่การนำเข้าสินค้าและบริการที่มีจำนวนน้อยควรกำหนดให้เป็นสิทธิพิเศษเพื่อสร้างแรงจูงใจทางการค้าโดยยกเว้นการจัดเก็บภาษี กำหนดมาตรการสิทธิการค้าระหว่างประเทศให้เท่าเทียมกัน (Equal Treatment)

การค้าเสรีระหว่างประเทศเป็นแนวคิดที่ได้รับการสนับสนุนจากนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านโดยเฉพาะสำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก ประกอบด้วย อดัม สมิธ เดวิด ริคาร์โด เป็นต้น ที่มีแนวคิดบนพื้นฐานที่สำคัญจากการแบ่งงานกันทำสร้างให้เกิดการค้าเพื่อการแข่งขันอย่างเสรีบนตลาดการค้าระหว่างประเทศทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการจากการจัดสรรทรัพยากรของแต่ละประเทศเพื่อผลิตสินค้าและบริการที่ลดต้นทุนต่ำที่สุดเมื่อมีการเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ทำให้มีการผลผลิตมวลรวมทั้งประเทศมีประสิทธิภาพสูงสุด (Maximized World Products) เมื่อเกิดการค้าระหว่างประเทศอย่างเสรีทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการเพื่ออุปโภคบริโภคมีความหลากหลายในปริมาณเพิ่มขึ้น ต้นทุนการผลิตต่ำลงเนื่องจากการเกิดการแข่งขันทางการค้าส่งผลทำให้ระดับราคาสินค้าและบริการถูกลงจากการใช้ปัจจัยการผลิต ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการซื้อสินค้าและบริการตามอรรถประโยชน์มากขึ้น

¹⁹ ประพันธ์ เสวตนันท์และไพศาล เล็กอุทัย, หลักเศรษฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 12. (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), หน้า 241-243.

หลักการการค้าเสรีเมื่อพิจารณาพบว่ามีประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศพร้อมทั้งเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีความสมดุลให้เกิดประสิทธิภาพบนพื้นฐานความเชี่ยวชาญการผลิตสินค้าและบริการของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามการดำเนินการค้าเสรีสู่หลักปฏิบัติเป็นไปค่อนข้างยาก อันเนื่องจากหลายๆประเทศมีหลายปัจจัยทำให้ส่งผลกระทบต่อการค้าเสรี อาทิเช่น ปัจจัยทางการเมืองของแต่ละประเทศในการดำเนินนโยบายต่างๆ ที่ต้องการปกป้อง แทรกแซงการผลิตสินค้าและบริการทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศเพื่อสร้างความกินดีอยู่ดีของประชาชนภายในประเทศจากการอุดหนุน ประกันราคา จำนำสินค้าและบริการภายในประเทศโดยมิได้คำนึงถึงกลไกตลาดระหว่างประเทศ ทำให้เกิดความบิดเบือนของระดับราคาที่แท้จริง อีกทั้งการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศเพื่อมิให้นำสินค้าและบริการต่างๆ นำเข้ามาภายในประเทศ จำกัดโควตาทางการค้าโดยการสร้างกำแพงภาษีทางการค้าเพื่อให้ได้เปรียบในการแข่งขันของสินค้าต่างประเทศ

นโยบายการค้าคุ้มกัน

นโยบายการค้าคุ้มกันเป็นการใช้มาตรการของภาครัฐบาลในการกำหนดสินค้าและบริการนำเข้าจากต่างประเทศสู่ภายในประเทศเพื่อจำกัดปริมาณการนำเข้ามุ่งส่งเสริมการผลิตสินค้าภายในประเทศ ภาครัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายดังกล่าวได้หลายวิธี อาทิเช่น การจัดเก็บภาษีศุลกากร การกำหนดโควตาสินค้านำเข้า การควบคุมการเงินตราต่างประเทศ การค้าโดยภาครัฐบาล เป็นต้น โดยการดำเนินมาตรการดังกล่าวมีทั้งส่วนที่สนับสนุนและคัดค้านต่อการดำเนินนโยบายการค้าคุ้มกันของแต่ละประเทศ ในที่นี้จะพิจารณาถึงมาตรการว่าด้วย²⁰ 1.การจัดเก็บภาษีศุลกากร 2.การกำหนดปริมาณโควตาสินค้านำเข้าส่งออก 3.การค้าโดยภาครัฐบาล

1.การจัดเก็บภาษีศุลกากร เป็นการจัดเก็บเงินภาษีอากรขาเข้า (import duties) และจัดเก็บเงินภาษีอากรขาออก (export duties) ของรัฐบาลเป็นเงินรายได้ของรัฐจากการค้าระหว่างประเทศจากสินค้าและบริการนำเข้าหรือส่งออก นอกจากนั้นยังมีการจัดเก็บภาษีอากรเพื่ออำนวยความสะดวกในการผ่านพรมแดนการค้าระหว่างประเทศ อาทิเช่น บางประเทศไม่มีเขตแดนติดกับทะเลต้องอาศัยการผ่านพรมแดนเพื่อส่งสินค้าและบริการด้วยเรือขนส่งทางทะเลไปยังประเทศคู่ค้า เป็นต้น อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่รัฐบาลจะมีการจัดเก็บภาษีอากรขาเข้ามากกว่าจัดเก็บภาษีอากรขาออกเนื่องจากต้องการส่งเสริมการค้าและการลงทุนไปยังต่างประเทศในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจเพื่อการส่งออกให้มากขึ้นถือว่าเป็นอีกหนึ่งมาตรการ โดยการจัดเก็บภาษีของศุลกากรโดยทั่วไปมีแนวทางการจัดเก็บภาษีเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

²⁰ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน (2548), เพิ่งอ้าง, หน้า 47-60.

1.แบบมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ (Ad valorem Tariff) กล่าวคือ เป็นการจัดเก็บภาษีคิดเป็นร้อยละของราคาสินค้าและบริการนั้นๆ เช่น ภาครัฐมีการกำหนดอัตราภาษีนำเข้ารถจักรยานยนต์ด้วยอัตราส่วนร้อยละ 10 กรณีรถจักรยานยนต์นำเข้าราคาต่อกัน คันละ 100,000 บาท ฉะนั้นอัตราภาษีนำเข้าเท่ากับ 10,000 บาทต่อกัน เป็นต้น โดยการคิดมูลค่าของสินค้าและบริการนั้นสามารถพิจารณา เป็นค่าสินค้านำเข้าจากแนวคิด Cost, Insurance and Freight : C.I.F เป็นการคิดค่าราคาที่มีผลรวมจากการค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าประกันภัย ค่าระวางสินค้า ค่าขนส่ง เป็นต้น ขณะที่ค่าสินค้าส่งออกใช้แนวคิด Free on Board : F.O.B เป็นการคิดมูลค่าของสินค้าและบริการการส่งออกโดยมิได้รวมการประกันภัย ค่าระวางสินค้า ค่าขนส่งสินค้าแต่อย่างใด

2.แบบมูลค่าคงที่ของสินค้าและบริการ (Specific Tariff) เป็นการจัดเก็บภาษีอากรที่กำหนดระดับราคาสินค้าและบริการคงที่ เช่น มีการกำหนดการจัดเก็บภาษีนำเข้ารถไถนาเดินตามต่อกัน คันละ 5,000 บาท ถ้ามีการนำเข้ารถไถนาเดินตามจำนวน 100 คัน ฉะนั้นต้องเสียภาษีนำเข้าเป็นจำนวนเงิน 500,000 บาท

3.แบบผสม (Compound Tariff) เป็นการจัดเก็บภาษีด้วยการนำแบบมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการกับแบบมูลค่าคงที่ของสินค้าและบริการมาใช้กับสินค้าประเภทเดียวกัน กล่าวคือ เป็นปกป้องผู้ผลิตสินค้าและบริการภายในประเทศ เช่น ประเทศจีนมีการผลิตสินค้าและบริการเป็นยางรถยนต์เพื่อการส่งออก โดยปัจจัยการผลิตยางรถยนต์ที่สำคัญเป็นปัจจัยหลัก คือ ยางพารา และกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ เป็นค่าคงที่ สมมติ ผู้ประกอบการคนจีนทำการผลิตยางรถยนต์โดยส่งสินค้านำเข้าเป็นยางพาราจากต่างประเทศ ประเทศจีนใช้มาตรการจัดเก็บภาษีแบบผสมดังนี้ การนำเข้ายางพาราจะใช้มาตรการแบบมูลค่าคงที่ของสินค้าและบริการโดยกำหนดมูลค่าจัดเก็บภาษีที่ต่ำเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการภายในประเทศ ขณะที่มีการส่งยางรถยนต์ที่เป็นสินค้าสำเร็จรูปเข้ามาภายในประเทศจะใช้มาตรการแบบมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการ โดยกำหนดมูลค่าเป็นร้อยละที่สูงสามารถตั้งกำแพงกีดกันทางการค้าสินค้านี้ดังกล่าวได้เพื่อปกป้องสินค้าการผลิตในประเทศทั้งผู้ผลิตยางรถยนต์และผู้ผลิตยางพาราภายในประเทศ

การจัดเก็บภาษีศุลกากรเป็นการดำเนินนโยบายการค้าคุ้มกันที่มุ่งสนับสนุนการผลิตภายในประเทศเป็นหลัก นอกจากนั้นยังมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่สำคัญยิ่งต่อภาครัฐบาลด้วย กล่าวคือ เป็นเครื่องมือในการสร้างสมดุลจากการปรับอัตราทางการค้า (Terms of trade) ให้เหมาะสมต่อส่วนแบ่งทางการตลาดจากผลประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศในการกระจายรายได้เพื่อความเป็นธรรม รวมทั้งสร้างการจ้างงานเต็มที่ภายในประเทศหรือชะลอภาวะเศรษฐกิจขาดดุลทางการค้าทั้งภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม อีกทั้งป้องปรามสินค้าและบริการอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ

ของประชาชนภายในประเทศ เช่น บุหรี่ สุรา เป็นต้น ท้ายที่สุดสามารถสร้างรายได้ให้กับรัฐบาล พร้อมทั้งอำนาจการต่อรองทางการค้าระหว่างประเทศในทางการเมืองหรือทางการทหาร

นอกจากนั้นการจัดเก็บภาษียังมีลักษณะที่เฉพาะเจาะจงในการค้าคุ้มกันเรียกว่า “อัตราการคุ้มครองที่แท้จริง” (Effective Rate of Protection) เป็นการคุ้มครองที่มีเป้าหมายหลักเพื่อลดปริมาณสินค้าและบริการนำเข้าของสินค้านึงสินค้าใดเพื่อให้มีการใช้ปัจจัยการผลิตภายในประเทศอย่างเต็มที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ภายในประเทศสูงขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจในการใช้ปัจจัยการผลิตหรือสินค้านั้นกลางให้มากที่สุด กรณีมีการใช้ปัจจัยการผลิตจากการนำเข้าจากต่างประเทศการจัดเก็บภาษีอัตราคุ้มครองที่แท้จริงก็จะลดผลประโยชน์การคุ้มครองของการผลิตสินค้าและบริการนั้นๆ

จุดเด่นและจุดบกพร่องของนโยบายการค้าคุ้มกันกรณีการจัดเก็บภาษีศุลกากร

นโยบายการค้าคุ้มกันกรณีการจัดเก็บภาษีศุลกากรมีทั้งมุมมองที่ได้รับการสนับสนุนและคัดค้านในการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นเพื่อความเข้าใจสามารถพิจารณาได้ดังนี้²¹

จุดเด่นของนโยบายการค้าคุ้มกันกรณีการจัดเก็บภาษีศุลกากร สรุปได้ดังนี้

1. เป็นการคุ้มครองสินค้าและบริการภายในประเทศที่มีการพัฒนาจากการใช้ทรัพยากรภายในประเทศ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่มีการพัฒนาสินค้าในเชิงอุตสาหกรรมเพื่อการค้าระหว่างประเทศในระยะเริ่มแรกต้นทุนในการผลิตสูง ดังนั้นเพื่อให้เกิดการแข่งขันในระยะเริ่มต้นในการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นประเภทเดียวกับต่างประเทศหากปราศจากรัฐบาลเข้ามาแทรกแซงทางการค้าเพื่อปกป้องก็จะทำให้การผลิตสินค้าและบริการดังกล่าวไม่สามารถแข่งขันได้ อย่างไรก็ตามการคุ้มกันทางการค้าจากภาครัฐบาลคงมิใช่ดำเนินการตลอดระยะเวลาเป็นเพียงการกำหนดการคุ้มกันในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใดเท่านั้นเนื่องจากเมื่อมีการคุ้มกันตลอดเวลาส่งผลกระทบต่อระดับราคาการบริโภคสินค้าและบริการภายในประเทศจากราคาสินค้าและบริการแพงกว่าปกติ

2. ป้องกันการทุ่มตลาด (Antidumping) ทางการค้าของนักลงทุนต่างประเทศเพื่อป้องกันปรามก่อนการเกิดการผูกขาดรายเดียวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ กล่าวคือ ในการค้าระหว่างประเทศมีการแข่งขันสูง ดังนั้นแต่ละประเทศมีการช่วงชิงความได้เปรียบทางการค้า อาทิเช่นมีการขายสินค้าและบริการในราคาต่ำกว่าทุนการผลิตเพื่อกำจัดผู้ขายรายย่อยของตลาดให้ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ก่อให้เกิดการผูกขาดทางการค้าในเวลาต่อมาและนำมาสู่การตั้งระดับราคาสินค้าและบริการที่สูงกว่าปกติจากเดิมส่งผลให้ผู้บริโภคต้องแบกรับภาระมากขึ้นเกิดภาวะเงินเฟ้อต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐบาลควรเข้ามาแทรกแซงด้วยการตั้งกำแพงภาษีทางการค้าในการปกป้อง

²¹ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2548), เพิ่งอ้าง, หน้า 55-60.

3.เกิดการจ้างงานเต็มที่ (Full Employment) มีการจ้างแรงงานภายในประเทศให้มีงานทำเพื่อสร้างรายได้ โดยเป็นอุปสงค์สืบเนื่องจากการคุ้มครองการค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศทำให้สามารถผลิตสินค้าและบริการที่ต้นทุนไม่สูงเมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันกับต่างประเทศ ทำให้เกิดการขยายการผลิตสินค้าและบริการด้วยการใช้ทรัพยากรภายในประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานที่สามารถลดปัญหาการว่างงานก่อให้เกิดรายได้สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจากการตั้งกำแพงภาษีทางการค้าของรัฐบาล รวมทั้งสามารถชะลอภาวะเศรษฐกิจถดถอยและการขาดดุลทางการค้าจากการจ้างแรงงานขึ้นต่ำจากต่างประเทศ

จุดอ่อนของนโยบายการค้าคุ้มกันกรณีการจัดเก็บภาษีศุลกากร สรุปได้ดังนี้

1.นโยบายการค้าคุ้มกันกรณีการจัดเก็บภาษีศุลกากรส่งผลต่อผู้ผลิตที่ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเพื่อการแข่งขันกับสินค้าและบริการกับต่างประเทศทำให้เกิดการพัฒนาในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ในการผลิตลดน้อยลง รวมทั้งสร้างภาระของต้นทุนต่างๆ ให้กับภาครัฐบาลที่เข้ามาอุดหนุนทางการค้าส่งผลโดยรวมทำให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพทางการค้า

2.ก่อให้เกิดอุปสรรคสิ่งกีดกันทางการค้าทำให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรีต่อผู้นำเข้าผู้ส่งออกในการผลิตสินค้าและบริการในการตอบสนองความต้องการผู้บริโภค

3.เมื่อมีการตั้งกำแพงทางการค้าด้วยภาษีศุลกากรทำให้การแข่งขันน้อยลงส่งผลให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการซื้อสินค้าและบริการลดลงทำให้ต้องรับภาระซื้อสินค้าราคาแพง

4.ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของภาครัฐบาลก่อให้เกิดแรงกดดันทั้งภายในประเทศและต่างประเทศซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางการค้า รวมทั้งปัญหาการคอร์รัปชันทางการเมืองเนื่องจากอาจมีนักการเมืองพบจุดอ่อนของการค้าคุ้มครองสร้างผลประโยชน์แก่ตนเอง

2.การกำหนดปริมาณโควตาสินค้านำเข้าส่งออก (Quotas) เป็นการกำหนดปริมาณของสินค้าและบริการในการนำเข้าหรือส่งออกของประเทศภายในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใด อาทิเช่น รัฐบาลกำหนดปริมาณการนำเข้าหรือส่งออกจักรยานยนต์ทุกยี่ห้อโดยรวมจำกัดอยู่ที่ปีละ 30,000 คัน เป็นต้น ในการกำหนดปริมาณโควตาสินค้านำเข้าหรือส่งออกมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการขยายตัวของสินค้าและบริการนั้นๆที่รัฐบาลได้กำหนดโควตาในการนำเข้าหรือส่งออกของประเทศส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเกิดจ้างงานของประเทศ ในการกำหนดโควตาแตกต่างจากการจัดเก็บภาษีศุลกากร คือ ส่วนของปริมาณสินค้าและบริการในการนำเข้าหรือส่งออกของประเทศที่แน่นอนในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใด ขณะที่การจัดเก็บภาษีศุลกากรขาเข้ามิได้กำหนดปริมาณสินค้าและบริการที่แน่นอนเป็นเพียงการกำหนดอัตราร้อยละที่ต้องชำระค่าภาษีตามกฎหมายที่กำหนดไว้ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำสินค้าและบริการเข้ามาภายในประเทศเท่าใดก็ได้ที่ตรงกับอัตราค่าภาษีตามกฎหมายที่ตั้งไว้ของภาครัฐบาล

ในการพิจารณาประเภทของการกำหนดปริมาณโควตานำเข้าหรือส่งออกที่นิยมต่อการค้าระหว่างประเทศ สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1. โควตาประเภทรวม (Global quotas) คือการกำหนดปริมาณสินค้าและบริการนำเข้าชนิดใดชนิดหนึ่งโดยมิได้คำนึงถึงสินค้าและบริการเหล่านั้นมาจากแหล่งใด อาทิเช่น รัฐบาลกำหนดปริมาณการนำเข้ารถยนต์ไถนาเดินตามจำนวน 100,000 คันต่อปี ดังนั้นผู้ประกอบการภายในประเทศจึงมีการแข่งขันในการนำเข้าสินค้าและบริการดังกล่าวเพื่อให้ทันเวลาและปริมาณที่กำหนดของภาครัฐบาล ลักษณะแบบนี้อาจส่งผลกระทบต่ออันเนื่องจากความเร่งรีบเพื่อนำเข้ารวมทั้งมิได้วิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคส่งผลให้สินค้าดังกล่าวอาจไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรและเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคก่อให้เกิดสินค้าล้นตลาดตามมา

2. โควตาประเภทเลือก (Discriminatory quotas) คือ การกำหนดเพื่อกีดสรรปริมาณสินค้าและบริการนำเข้าชนิดหนึ่งชนิดใด รวมทั้งระบุประเทศที่ต้องการให้นำเข้าสินค้าและบริการเพื่อเป็นการให้สิทธิทางการค้าบางประเทศ อันเนื่องจากเกิดจากข้อตกลงต่อรองทางการค้าระหว่างรัฐบาลทั้งสองประเทศในการสร้างความสัมพันธ์ไมตรีอันดี

3. โควตาประเภทอากรขาเข้า (Tariff quotas) คือการกำหนดปริมาณนำเข้าสินค้าและบริการชนิดหนึ่งชนิดใดโดยกำหนดเงื่อนไขด้วยการเสียภาษีอากรขาเข้าในอัตราค่าภาษีตามกฎหมายที่ตั้งไว้ของภาครัฐบาล โดยอัตราค่าภาษีดังกล่าวเป็นอัตราภาษีลักษณะแบบก้าวหน้า กล่าวคือ เมื่อมีการนำเข้าสินค้าและบริการมากกว่าที่กำหนดไว้ต้องเสียอัตราภาษีในสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นยิ่งนำเข้ามากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งเสียอัตราภาษีที่สูงขึ้นเช่นกัน ปริมาณที่นำเข้าประเภทอากรขาเข้ามิได้จำกัดปริมาณการนำเข้าขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้นำเข้า

จุดเด่นและจุดบกพร่องของนโยบายการค้าคุ้มกันกรณีกำหนดปริมาณโควตานำเข้าส่งออก

การกำหนดปริมาณโควตานำเข้าส่งออกมีจุดเด่นหลายประการ กล่าวคือ รัฐบาลสามารถทราบถึงปริมาณการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าและบริการได้อย่างแน่นอน รวมทั้งกำหนดโควตาเฉพาะสินค้าและบริการที่ต้องการของประเทศรวมทั้งประเทศที่ทำการผลิตสินค้าและบริการดังกล่าว อีกทั้งสามารถนำมากำหนดนโยบายการค้าคุ้มกันจากการกำหนดปริมาณโควตานำเข้าส่งออกเพื่อสร้างความยืดหยุ่นทางการค้าระหว่างประเทศสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งที่

จุดบกพร่องของการกำหนดปริมาณโควตานำเข้าส่งออก กล่าวคือ ไม่สามารถทราบถึงจำนวนที่แท้จริงการนำเข้าหรือส่งออกจนกว่าจะมีการสั่งเข้าหรือส่งออกแท้จริง อีกทั้งทำให้ระดับราคาสินค้าและบริการดังกล่าวที่มีการกำหนดปริมาณโควตาผันผวนได้มากอันเนื่องจากการกำหนดปริมาณสินค้าและบริการที่แน่นอนซึ่งส่งผลต่อผู้บริโภคที่ต้องรับภาระของระดับราคาสินค้าจากนโยบายการค้าคุ้มกันที่มีการกำหนดปริมาณโควตานำเข้าส่งออก

3.การค้าโดยภาครัฐบาล (State Trading) คือ ภาครัฐบาลเป็นผู้ทำการค้าระหว่างประเทศในการซื้อขายสินค้าและบริการเพื่อใช้ในส่วนราชการหรือหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐด้วยงบประมาณจำนวนมากเพื่อแก้ปัญหาพ่อค้าคนกลางจึงเกิดการติดต่อความสัมพันธ์กันระหว่างรัฐบาลของแต่ละประเทศ นอกจากนั้นยังกล่าวได้ว่าภาครัฐบาลมีอำนาจการต่อรองทางการค้าที่สามารถส่งเสริมผู้ส่งออกรายย่อยเพื่อปกป้องการโดนเอารัดเอาเปรียบการถูกกดราคา อาทิเช่น สินค้าทางการเกษตร เป็นต้น บางประเทศภาครัฐบาลใช้อำนาจผูกขาดทางการค้าสินค้าและบริการบางประเภทเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองทางการค้าระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมไม่เห็นด้วยกับการที่ภาครัฐบาลเข้ามาแทรกแซงทางการค้าระหว่างประเทศควรให้เป็นไปตามกลไกการค้า โดยภาครัฐบาลมีหน้าที่กำกับดูแล ควบคุมตามกฎหมายเกณฑ์การค้าสากล พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น

สรุป

1. การติดต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถือว่ามีความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดดังคำนิยามของคำว่า “เศรษฐศาสตร์”
2. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศมีการพัฒนาการแนวความคิดตั้งแต่สมัยโบราณกาลแต่ได้มีการพัฒนาจากนักเศรษฐศาสตร์เป็นเชิงประจักษ์เริ่มที่แถบยุโรปในช่วงศตวรรษที่ 16 ที่เรียกแนวคิดว่า เป็นลัทธิพาณิชย์นิยมแล้วมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นแนวคิดของลัทธิฟิสิกส์โอเครตจนมาถึงแนวคิดที่ได้ทรงอิทธิพลของสำนักคลาสสิก สำนักนีโอคลาสสิก และแนวคิดสมัยใหม่การค้าระหว่างประเทศตามลำดับ
3. ทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศเริ่มต้นจากทฤษฎีความได้เปรียบเชิงสัมบูรณ์และทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของสำนักคลาสสิกที่กล่าวถึงการผลิตสินค้าและบริการของแต่ละประเทศที่นำมาค้าระหว่างประเทศก่อให้เกิดประสิทธิภาพการผลิตในการแข่งขันกับประเทศคู่ค้า
4. การพิจารณาถึงการค้าระหว่างประเทศว่ามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไรนั้นสามารถสร้างระบบบันทึกการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่เรียกว่า “ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ” โดยมีความสำคัญต่อการรายละเอียดของรัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศให้เกิดความเหมาะสมทางการค้า
5. หลักการทำบัญชีดุลการชำระเงินระหว่างประเทศสามารถใช้หลักการการทำบัญชีคู่พิจารณาถึงรายและรายจ่ายจากบัญชีที่ประกอบด้วย 3 บัญชี คือ ดุลบัญชีเดินสะพัด บัญชีทุนและ

การเงิน บัญชีทุนสำรองระหว่างประเทศ นอกจากนั้นยังมีอีก 1 รายการที่มีใช้บัญชีแต่มีความสำคัญ มีใช้น้อยคือการปรับรายการผิดพลาดความคลาดเคลื่อนของการจัดทำบัญชีให้เกิดความสมดุล

6.การจัดทำบัญชีเดินสะพัดมีการจัดทำทั้งระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิอันประกอบด้วยอีก 4 บัญชีย่อย คือ บัญชีดุลการค้า บัญชีดุลการบริการ บัญชีรายได้และบัญชีเงินโอนบัญชีการบริจาค

7.ตลาดเงินตราต่างประเทศมีความสำคัญต่อกระบวนการแลกเปลี่ยนเงินตราเพื่อการสร้างสภาพคล่องทางการค้าระหว่างประเทศให้เกิดการตกลงซื้อขายให้เกิดเสถียรภาพเนื่องจากเงินตราต่างประเทศของแต่ละประเทศมีหน่วยสกุลแตกต่างกันทำให้อัตราการแลกเปลี่ยนมีค่าของเงินไม่เท่ากันทำให้ตลาดเงินตราต่างประเทศอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นแหล่งกักเก็บได้อีกทางหนึ่ง

8.นโยบายการค้าต่างประเทศสามารถสร้างความยืดหยุ่นทางการค้าให้เป็นหลักสากลทั่วไป โดยนโยบายที่สำคัญที่ดำเนินการการค้าระหว่างประเทศประกอบด้วย นโยบายการค้าเสรีและนโยบายการค้าคุ้มกัน โดยการพิจารณาการใช้นโยบายการค้าต่างประเทศขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลของประเทศนั้นๆ ที่ต้องการส่งเสริมสนับสนุนหรือป้องกันสินค้าและบริการภายในประเทศ

คำถามทบทวน

1.การเปิดการค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญเพียงใด เหตุใดต้องมีการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งสามารถไม่เกิดการค้าระหว่างประเทศได้หรือไม่ อธิบาย

2.ให้อธิบายวิวัฒนาการของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศตั้งแต่เริ่มในศตวรรษที่ 16 จนถึงปัจจุบันว่ามีแนวคิดทฤษฎีอะไรบ้าง รวมทั้งเปรียบเทียบความแตกต่างของแต่ละแนวคิดที่เหมือนหรือต่างกันให้ชัดเจน

3.ความสำคัญของการจัดทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศมีความสำคัญอย่างไร และมีกระบวนการจัดทำดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเป็นอย่างไรบ้าง อธิบาย

4.อธิบายดุลบัญชีเดินสะพัดว่ามีบัญชีย่อยอีกกี่บัญชีพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการบรรยายในแต่ละบัญชีย่อย

5.การดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศของแต่ละประเทศมีความสำคัญต่อการเปิดประเทศคู่ค้าอย่างไร อธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ